

Till Europeiska kommissionen

State Aid Reform – synpunkter från SABO (Sveriges allmännyttiga bostadsföretag) på samrådsdokumentet rörande Handlingsplan för statligt stöd

Kommissionen välkomnar synpunkter på handlingsplanen för statligt stöd före den 15 september 2005. Handlingsplanen behandlar begreppet statligt stöd och förutsättningarna för ett sådant som ett inslag i arbetet med den s k Lissabonstrategien. Synpunkterna nedan tar sikte enbart på en begränsad del av frågekomplexet – den sociala bostadspolitik och de svenska allmännyttiga bostadsföretagens roll i denna.

I vitboken om tjänster av allmänt intresse (se stycke 34 i samrådsdokumentet) anges att särskilda villkor ska gälla för anmälningsplikten vad avser sjukhus och allmännyttiga bostadsföretag. Detta är utmärkt men ställer definitionsfrågan för vad som ska avses med ett allmännyttigt bostadsföretag i fokus.

På detta område råder stora skillnader i praxis mellan olika medlemsländer. Dessa skillnader har sin grund inte i första hand när det gäller syftet med verksamheten utan kan förklaras med skilda traditioner på området. Dessa skillnader i den praktiska politiken riskerar att dölja vad som är gemensamt och kan leda till att gemensamma regler inom unionen tvingar fram förändringar i politiken som i praktiken leder till en sämre måluppfyllelse avseende gemensamma värderingar.

De allmännyttiga bostadsföretagen motiveras i alla länder med behovet av att ta ett samhällsansvar för att också de människor som är sköra ekonomiskt eller på annat sätt kan beredas en bostad av tillfredställande kvalitet. Samtidigt som det råder en bred enighet om att det ytterst är ett gemensamt ansvar att möjliggöra detta finns det många alternativa sätt att åstadkomma det önskade resultatet. Samhället kan genom statliga eller kommunala bolag svara för produktionen av bostäderna, det kan överlåtas helt eller delvis till det civila samhället (s k NGO:s) att tillhandahålla dessa bostäder på non-profit-basis. Det kan också uppdras åt privata entreprenörer att tillhandahålla dessa bostäder. Det är rimligt att en kommande handlingsplan för statligt stöd utformas så att den valfrihet som finns på detta område inte begränsas.

Den vanligaste metoden för att erbjuda hushåll med begränsade ekonomiska förutsättningar en bostad är att ge ett särskilt statligt stöd till företag eller organisationer som producerar och erbjuder bostäder enbart till denna grupp på bostadsmarknaden. Det innebär normalt att särskilda inkomstgränser tillämpas så att endast hushåll med svårigheter att lösa sin bostadsfråga på marknaden för ägda bostäder eller attraktiva, dyra hyresbostäder har möjlighet att efterfråga dessa allmännyttiga bostäder.

Erfarenhetsmässigt vet vi i dag efter närmare 40 års erfarenheter av en sådan politik att det finns risker för stigmatisering av de människor som får sådana bostäder. Risker är störst i de områden där sådana allmännyttiga bostäder dominerar i den lokala miljön. För att inte utvecklingen ska leda till sociala problem och social oro då människor som är arbetslösa, invandrare och med andra svårigheter att integreras i samhället samlas i på detta sätt väl definierade bostadsområden krävs omfattande sociala och ekonomiska samhällsprogram. Dessa är ofta förenade med stora ekonomiska insatser från samhällets sida.

De allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige motiveras ytterst av samma välfärdspolitiska mål som i de länder som tillämpar en mer "traditionell" allmännyttig bostadspolitik. Redan från den moderna allmännyttans tillkomst efter det andra världskriget har emellertid politiken utformats

enligt en alternativ modell som strävar efter att samtidigt lösa bostadsfrågan för utsatta grupper och aktivt medverka till att dessa människor integreras i det övriga samhällslivet. Metoden för detta är att i det allmännyttiga bostadsbeståndet erbjuda utsatta hushåll en bostad tillsammans med hushåll som har bättre ekonomiska förutsättningar och en större valfrihet på bostadsmarknaden. Därigenom minskar behovet – så är det tänkt – för särskilda ekonomiskt tunga integrationsinsatser.

Syftet med allmännyttan i Sverige är sålunda gemensamt med de motiv som ligger bakom den politik med inkomstgränser som dominerar i andra delar av Europa. Om kostnaderna för den svenska politiken är lägre än i andra länder saknas det i dag en ekonomisk forskning som belyser. Det är dock sannolikt att den svenska modellen är väl så kostnadseffektiv som en politik som i steg ett leder till större precision i stödinsatser men som i steg två är förenad med större ekonomiska krav och risker för social oro m m.

I praktiken blir inte heller skillnaden så stor mellan de två alternativen. Jämförande forskning visar att inkomstfördelningen bland hyresgästerna i de allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige är väl jämförbar med t ex situationen i Frankrike. I själva verket ger statistiken en bild av att den tredjedel av de boende som har lägst inkomster har en större andel av bostäderna i de svenska företagen än i HLM-bostäderna i Frankrike. Även om denna typ av internationella jämförelser måste tolkas med försiktighet ger de ändå en bild som pekar på att de allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige bör ges samma möjligheter i statsstödshänseende som sina motsvarigheter i andra länder med formella inkomstgränser.

Nationell forskning i Sverige – dels från SABO, dels från Institutet för urban och bostadsforskning (IBF) i Gävle - visar också att de boende i den allmännyttiga bostadssektorn

- har lägre inkomster än de boende hos privata hyresvärdar
- i större utsträckning är beroende av socialbidrag
- i större utsträckning är arbetslösa
- har invandrat i Sverige i större utsträckning
- detta gäller särskilt utomeuropeiska invandrare med särskilt stora svårigheter att integreras i det svenska samhället

Det är av stor betydelse inte minst för Lissabonstrategien att Sverige kan fortsätta med sin sociala bostadspolitik och att de allmännyttiga bostadsföretagen kan fullfölja den politik för integration och delaktighet som har lång tradition i vårt land. Den samhällsinsats som det innebär att ge människor med svårigheter i livet en möjlighet till ett tryggt och bra boende är av avgörande betydelse för den tillväxt som Lissabonstrategien syftar till för att göra Europa konkurrenskraftigt gentemot övriga delar av världen.

Stockholm den 13 september 2005-09-13

Bengt Owe Birgersson
VD SABO

Detta mail är inte behandlat i SABOs styrelse men kommer att anmälas vid nästa styrelsesammanträde.

Bengt Owe Birgersson,
Professor
Verkställande Direktör
SABO
Box 474
101 29 Stockholm

Tel 084065569
bengtowe.birgersson@sabo.se

Till Europeiska kommissionen

State Aid Reform – synpunkter från SABO (Sveriges allmännyttiga bostadsföretag) på samrådsdokumentet rörande Handlingsplan för statligt stöd

Kommissionen välkomnar synpunkter på handlingsplanen för statligt stöd före den 15 september 2005. Handlingsplanen behandlar begreppet statligt stöd och förutsättningarna för ett sådant som ett inslag i arbetet med den s k Lissabonstrategien. Synpunkterna nedan tar sikte enbart på en begränsad del av frågekomplexet – den sociala bostadspolitiken och de svenska allmännyttiga bostadsföretagens roll i denna.

I vitboken om tjänster av allmänt intresse (se stycke 34 i samrådsdokumentet) anges att särskilda villkor ska gälla för anmälningsplikten vad avser sjukhus och allmännyttiga bostadsföretag. Detta är utmärkt men ställer definitionsfrågan för vad som ska avses med ett allmännyttigt bostadsföretag i fokus.

På detta område råder stora skillnader i praxis mellan olika medlemsländer. Dessa skillnader har sin grund inte i första hand när det gäller syftet med verksamheten utan kan förklaras med skilda traditioner på området. Dessa skillnader i den praktiska politiken riskerar att dölja vad som är gemensamt och kan leda till att gemensamma regler inom unionen tvingar fram förändringar i politiken som i praktiken leder till en sämre måluppfyllelse avseende gemensamma värderingar.

De allmännyttiga bostadsföretagen motiveras i alla länder med behovet av att ta ett samhällsansvar för att också de människor som är sköra ekonomiskt eller på annat sätt kan beredas en bostad av tillfredställande kvalitet. Samtidigt som det råder en bred enighet om att det ytterst är ett gemensamt ansvar att möjliggöra detta finns det många alternativa sätt att åstadkomma det önskade resultatet. Samhället kan genom statliga eller kommunala bolag svara för produktionen av bostäderna, det kan överlätas helt eller delvis till det civila samhället (s k NGO:s) att tillhandahålla dessa bostäder på non-profit-basis. Det kan också uppdras åt privata entreprenörer att tillhandahålla dessa bostäder. Det är rimligt att en kommande handlingsplan för statligt stöd utformas så att den valfrihet som finns på detta område inte begränsas.

Den vanligaste metoden för att erbjuda hushåll med begränsade ekonomiska förutsättningar en bostad är att ge ett särskilt statligt stöd till företag eller organisationer som producerar och

erbjuder bostäder enbart till denna grupp på bostadsmarknaden. Det innebär normalt att särskilda inkomstgränser tillämpas så att endast hushåll med svårigheter att lösa sin bostadsfråga på marknaden för ägda bostäder eller attraktiva, dyra hyresbostäder har möjlighet att efterfråga dessa allmännyttiga bostäder.

Erfarenhetsmässigt vet vi i dag efter närmare 40 års erfarenheter av en sådan politik att det finns risker för stigmatisering av de människor som får sådana bostäder. Risken är störst i de områden där sådana allmännyttiga bostäder dominerar i den lokala miljön. För att inte utvecklingen ska leda till sociala problem och social oro då människor som är arbetslösa, invandrare och med andra svårigheter att integreras i samhället samlas i på detta sätt väl definierade bostadsområden krävs omfattande sociala och ekonomiska samhällsprogram. Dessa är ofta förenade med stora ekonomiska insatser från samhällets sida.

De allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige motiveras ytterst av samma välfärdspolitiska mål som i de länder som tillämpar en mer "traditionell" allmännyttig bostadspolitik. Redan från den moderna allmännyttans tillkomst efter det andra världskriget har emellertid politiken utformats enligt en alternativ modell som strävar efter att samtidigt lösa bostadsfrågan för utsatta grupper och aktivt medverka till att dessa människor integreras i det övriga samhällslivet. Metoden för detta är att i det allmännyttiga bostadsbeståndet erbjuda utsatta hushåll en bostad tillsammans med hushåll som har bättre ekonomiska förutsättningar och en större valfrihet på bostadsmarknaden. Därigenom minskar behovet – så är det tänkt – för särskilda ekonomiskt tunga integrationsinsatser.

Syftet med allmännyttan i Sverige är sålunda gemensamt med de motiv som ligger bakom den politik med inkomstgränser som dominerar i andra delar av Europa. Om kostnaderna för den svenska politiken är lägre än i andra länder saknas det i dag en ekonomisk forskning som belyser. Det är dock sannolikt att den svenska modellen är väl så kostnadseffektiv som en politik som i steg ett leder till större precision i stödinsatser men som i steg två är förenad med större ekonomiska krav och risker för social oro m m.

I praktiken blir inte heller skillnaden så stor mellan de två alternativen. Jämförande forskning visar att inkomstfördelningen bland hyresgästerna i de allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige är väl jämförbar med t ex situationen i Frankrike. I själva verket ger statistiken en bild av att den tredjedel av de boende som har lägst inkomster har en större andel av bostäderna i de svenska företagen än i HLM-bostäderna i Frankrike. Även om denna typ av internationella jämförelser måste tolkas med försiktighet ger de ändå en bild som pekar på att de allmännyttiga bostadsföretagen i Sverige bör ges samma möjligheter i statsstödshänseende som sina motsvarigheter i andra länder med formella inkomstgränser.

Nationell forskning i Sverige – dels från SABO, dels från Institutet för urban och bostadsforskning (IBF) i Gävle - visar också att de boende i den allmännyttiga bostadssektorn

- har lägre inkomster än de boende hos privata hyresvärdar
- i större utsträckning är beroende av socialbidrag
- i större utsträckning är arbetslösa
- har invandrat i Sverige i större utsträckning
- detta gäller särskilt utomeuropeiska invandrare med särskilt stora svårigheter att integreras i det svenska samhället

Det är av stor betydelse inte minst för Lissabonstrategien att Sverige kan fortsätta med sin sociala bostadspolitik och att de allmännyttiga bostadsföretagen kan fullfölja den politik för integration

och delaktighet som har lång tradition i vårt land. Den samhällsinsats som det innebär att ge människor med svårigheter i livet en möjlighet till ett tryggt och bra boende är av avgörande betydelse för den tillväxt som Lissabonstrategien syftar till för att göra Europa konkurrenskraftigt gentemot övriga delar av världen.

Stockholm den 13 september 2005-09-13

Bengt Owe Birgersson
VD SABO

Detta mail är inte behandlat i SABOs styrelse men kommer att anmälas vid nästa styrelsesammanträde.